

Motion till riksdagen 2025/26:3901

av **Ulrika Liljeberg m.fl. (C)**

med anledning av prop. 2025/26:95 Säkerhetsförvaring – en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen avslår regeringens förslag.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skyndsamt utreda och införa säkerhetsvård i fängelse och tillkännager detta för regeringen.

Regeringens förslag

Regeringens förslag om säkerhetsförvaring är en ny frihetsberövande påföljd som ska kunna användas för individer som har begått upprepade allvarliga brott mot annans liv, hälsa, frihet eller frid, och som också bedöms ha en hög återfallsrisk i sådan brottslighet. Syftet är att skydda samhället från dessa individer, och till skillnad från vanliga fängelsestraff ska förvaringsstraffet kunna bli mer eller mindre tidsobestämt. Det innebär att en person kan hållas frihetsberövad så länge risken för återfall anses vara stor, även efter att den ursprungliga strafftiden avtjänats. Precis som vid andra straffrättsliga påföljder är det domstolen som ska besluta om säkerhetsförvaring, och den ska då fastställa den kortaste tiden för frihetsberövande (den s.k. minimitiden, som ska motsvara straffvärdet för gärningen) och den totala tiden för påföljdens verkställighet (den s.k. ramtiden som ska vara som lägst fyra år och som mest sex år). Ramtiden får sedan förlängas med högst tre år åt gången. Påföljden avtjänas i fängelse. Innan påföljden bestäms till säkerhetsförvaring ska domstolen som huvudregel hämta in en särskild utredning från Rättsmedicinalverket om återfallsrisken för den tilltalade.

Centerpartiet anser att det saknas ett tillräckligt samhällsskydd mot personer som har en hög återfallsrisk – bara under senare år har vi sett ett flertal exempel på att dagens system ofta varit otillräckligt för att hantera de förövare som upprepade gånger begår allvarliga brott, såsom grova vålds- eller sexualbrott. Det är därför angeläget att

rättsväsendet utrustas med verktyg som kan skydda samhället från dessa individer – på den punkten är vi helt överens med regeringen. Det förslag man nu lägger fram är dock varken ändamålsenligt eller genomtänkt. Det innebär dessutom att man bygger ett system där samhället inte kommer att kunna skyddas från vissa farliga individer med konstaterat hög återfallsrisk.

Förslagets brister

Regeringens förslag lider av samma åkomma som så många tidigare av Tidöregeringens förslag – man bestämmer sig först för en lösning på känsla, ovetandes om huruvida den fungerar eller inte, sedan tillsätter man en utredning som ska lägga fram ett förslag i den riktningen oavsett om den förutbestämda lösningen alls är effektiv och ändamålsenlig.

Inledningsvis kan vi konstatera, i likhet med en rad remissinstanser, att det är mycket svårt att göra träffsäkra återfallsprognoser som sträcker sig så långt fram i tiden som här blir aktuellt. Till detta kommer att regleringen av den riskutredning som domstolen ska begära in från Rättsmedicinalverket är högst bristfällig; Svea hovrätt lyfter att det inte framgår vad riskutredningen ska grundas på, och framhåller risken för att individer utan reell återfallsrisk kommer att sitta frihetsberövade i preventivt syfte under lång tid.

Liknande synpunkter förs fram av bl.a. Göta hovrätt, Stockholms tingsrätt, Uppsala universitet, Göteborgs universitet, Stockholms universitet, Linnéuniversitetet, Advokat-samfundet och Civil Rights Defenders. Rättsmedicinalverket påpekar å sin sida att det är oklart vilka som kan bli aktuella för en sådan riskutredning och att formerna för hur utredningarna ska genomföras är oklara. Att regeringens förslag är så undermåligt att myndigheten som ska ta fram det avgörande underlaget inte kan bedöma vad man förväntas göra är högst anmärkningsvärt – i synnerhet när det gäller en frihetsberövande straffpåföljd. Svea hovrätt framhåller vidare att förslaget inte är förenligt med de grundläggande principerna om ekvivalens och proportionalitet i den svenska straffrätten.

Ett träffsäkert skydd från de farligaste brottslingarna

Centerpartiet prioriterar ett robust samhällsskydd med ett starkt brottsofferperspektiv. Allmänheten måste skyddas från farliga individer med hög risk för återfall i viss allvarlig brottslighet, ett skydd som bäst sker genom frihetsberövande. Men syftet och ambitionen med åtgärden måste samtidigt vara att ge den dömda den vård och rehabilitering som behövs – att hålla människor inlåsta får aldrig stanna vid ett egenintresse. Det är också samhällsekonomiskt ohållbart att inte verka för att de som begår brott på sikt ska rehabiliteras. Att åtgärden ska vara rättssäker och proportionerlig är såklart också en självklarhet för alla som värnar rättsstaten. Regeringens förslag uppvisar dock stora brister i samtliga dessa aspekter.

Centerpartiet har en bättre lösning

Centerpartiet föreslår i stället en lösning som både är förenlig med de grundläggande principerna om ekvivalens och proportionalitet i den svenska straffrätten, är rättssäker och är avsevärt mer träffsäker.

Regeringens förslag innebär att bedömningen av återfallsrisken sker i samband med dom – dvs. många år innan en frigivning från ett långt fängelsestraff ens kan bli aktuell. Det är som sagt notoriskt svårt att på ett tillförlitligt sätt bedöma återfallsrisk, och att göra det upp till ett decennium (eller längre) i förväg är såklart inte seriöst. Detta innebär också att de som vid denna bedömning felaktigt inte anses ha en hög återfallsrisk släpps ut efter avtjänat straff – oavsett återfallsrisk. Intagna som radikaliserats i fängelse eller vars psykiska hälsa försämrats, och som därmed har en högre återfallsrisk vid slutet av fängelsestraffet än i början, faller också helt utanför regeringens förslag till åtgärd.

Det är därför såklart rimligast att riskbedömningen sker i slutet av fängelsestraffet när Kriminalvården haft möjlighet att under lång tid utvärdera och bedöma den intagnes återfallsrisk. Enligt Centerpartiets förslag ska därför gärningsmannen dömas till fängelse i vanlig ordning. Därefter kan Kriminalvården, tillsammans med Rättsmedicinalverket, inför frigivning utreda om återfallsrisken i allvarlig brottslighet mot liv och hälsa är så hög att individen i fråga av säkerhetsskäl inte bör släppas ut. På så sätt – till skillnad från regeringens förslag – fångas alla farliga individer upp, och de som inte har en hög återfallsrisk riskerar inte att sitta fängslade på obestämd tid i preventivt syfte utan grund.

Centerpartiets förslag innebär att det för intagna som bedöms ha en så kvalificerat hög återfallsrisk i viss allvarlig brottslighet (i likhet med regeringens förslag), i stället bör införas en särskild tvångsvårdsform – säkerhetsvård – som ett komplement till tvångsvård under LRV och LPT. Detta skulle innebära att tvångsvården beslutas av domstol på ansökan av Kriminalvården, som kvarstår som verkställande myndighet med ansvar för behandling och rehabilitering. De farligaste brottslingarna blir på så sätt kvar i fängelset. På samma sätt som vid tvångsvård med särskild utskrivningsprövning skulle frågan om säkerhetsvårdens fortgång omprövas av domstol regelbundet.

Med vårt förslag bibehålls integriteten och proportionaliteten i det straffrättsliga systemet, samtidigt som man uppnår ett fullgott samhällsskydd från särskilt farliga individer; när straffet är avtjänat träder säkerhetsvård i fängelse i stället in vid behov.

Regeringen måste därför skyndsamt tillsätta en utredning om hur tvångsvård i form av säkerhetsvård i fängelse efter avtjänat straff kan införas för att säkerställa ett fullgott samhällsskydd som är proportionerligt, träffsäkert, rättssäkert och effektivt.

Ulrika Liljeberg (C)

Daniel Bäckström (C)

Mikael Larsson (C)

Fredrik Lindstål (C)

Helena Vilhelmsson (C)

Muharrem Demirok (C)

Anna Lasses (C)

Kerstin Lundgren (C)